

Begrepsavklaringer

Studier har vist at vold og seksuelle overgrep mot barn kan resultere i betydelig psykisk symptomatologi, som for eksempel posttraumatisk stress- syndrom (PTSD) og andre angstlidelser, depresjon og atferdsvansker. Når omsorgspersonen er den som påfører barnet intens redsel og smerte og samtidig er den som skal gi trøst, ønsker barnet både avstand fra og nærhet til denne personen, på samme tid (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Barndommen kommer ikke i reprise, Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og unge 2014 – 2017). Dette er spesielt skadelig for barnet/ den unge. Offentlige tjenester har et spesielt ansvar for å påse at kommunens innbyggere kan leve i et samfunn uten vold og overgrep, eller under trusler om dette.

Prosedyren omfatter alle typer vold / overgrep, ikke utelukkende vold / overgrep som barn eller unge utsettes for fra sine nærmeste omsorgspersoner. Den omfatter eksempelvis også vold mellom unge kjærester, barn som utsetter andre barn for overgrep, eller vold / overgrep utøvd av øvrige personer som står i relasjon til barnet / den unge. Denne listen er ikke uttømmende.

Det finnes ulike oppfatninger av hvilke handlinger som skal omfattes av voldsbegrepet, og hvor alvorlige handlingene skal være for at de skal kalles voldsutøvelse. Ulike begreper kan gis ulike definisjoner i en juridisk sammenheng, i lovgivningen og i psykologisk faglitteratur. Dette kan bidra til å skape utrygghet for eksempel i praksisfeltet. I det følgende er derfor en rekke sentrale begreper gjennomgått. De fleste har Barndommen kommer ikke i reprise, Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, 2014 – 2017) som kildehenvisning, der dette ikke gjelder er kilden spesifikt angitt.

Vold

Vold kan defineres på mange måter. SISO (Videncenteret for Sociale Indsatser ved Vold og og Seksuelle Overgreb mod børn) definerer det slik:

Vold er en handling eller trussel, som – uansett formål – er egnet til eller skader en annen persons integritet, eller som skremmer, smerter eller skader personen – uansett om personen er et barn eller en voksen. Volden kan ha samme effekt på andre personer som overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevisst handling eller en handling som skjer i affekt. Handlingen overskrider samfunnets lover og normer.

Kilde: SISO, Videncenteret for Sociale Indsatser ved Vold og Seksuelle Overgreb mod børn, www.socialstyrelsen.dk

Vold kan være fysisk, psykisk, seksuell, materiell eller latent (den virker i kraft av sin mulighet, den kan forekomme). Kjønnsmislikhet/ omskjæring, tvangsekteskap og oppdragervold omfattes av voldsbegrepet.

Seksuelle overgrep

Enhver seksuell handling, forsøk på å oppnå seksuell handling, uønskede seksuelle kommentarer eller fremstøt, eller handlinger tilknyttet menneskehandel som trafficking, rettet mot en persons seksualitet ved bruk av tvang fra en annen person, uavhengig av personens relasjon til offeret, i en hvilken som helst setting, inkludert, men ikke begrenset til, hjem og arbeid.

Barn og unge kan utsettes for seksuelle overgrep fra voksne, men også fra jevnaldrende, eldre eller yngre barn. Norsk lov forbyr seksuelt krenkende atferd eller annen uanstendig atferd, seksuelle handlinger og seksuell omgang med barn:

Seksuell atferd

Seksuell atferd uten fysisk kontakt mellom barn og overgriper. Eksempler er blotting, visning av porno, verbal seksuell tilnærming, eller at barnet tvinges til å være til stede under seksuelle handlinger mellom andre.

Seksuelle handlinger

Seksuell atferd der det er fysisk kontakt mellom barnet og overgriper. Eksempler er beføling av barnets kjønnsorganer eller at barnet må onanere overgriper. Seksualisert berøring av andre kroppsdelar som bryst regnes også inn.

Seksuell omgang

Seksuell omgang omfatter de mest intime handlingene som samleie, men også samleielignende forhold som for eksempel slikking av kjønnsorganer, masturbasjon og innføring av fingre eller gjenstander i skjede eller endetarmsåpning.

Taushetsplikt

Taushetsplikten innebærer at man har et forbud mot å formidle videre visse opplysninger, herunder opplysninger om noens personlige forhold. Den generelle, forvaltningsmessige taushetsplikten følger av forvaltningsloven, mens den profesjonsbestemte taushetsplikten for visse yrkesutøvere følger av bestemmelser i særlover. Reglene om taushetsplikt er først og fremst begrunnet i hensynet til den enkeltes personlige integritet og personvern, og hensynet til tillitsforholdet mellom den enkelte og de ulike instansene og tjenestene.

Opplysningsplikt til barneverntjenesten

Alle offentlige myndigheter er pålagt en lovbestemt plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten, ved alvorlig bekymring for et barn. Alle offentlige myndigheter har dermed plikt til å melde fra og gi opplysninger til barneverntjenesten på eget initiativ, i tillegg til å gi opplysninger ved pålegg fra barneverntjenesten. Opplysningsplikten gjelder uavhengig av taushetsplikten.

Opplysningsplikten er et selvstendig og personlig ansvar. Dette betyr at den ikke kan verken overlates til andre i enheten, eller til andre enheter/ tjenesteområder. Den som gir opplysninger kan ikke sikres anonymitet.

Opplysningsrett

Opplysningsrett innebærer at man kan videreformidle opplysninger som ellers er taushetsbelagte. For at dette skal kunne skje, må det foreligge et lovfestet unntak for taushetsplikten. De vanligste grunnlagene for opplysningsretten er at det foreligger et samtykke, at opplysningene er anonymiserte, at opplysningene skal brukes til det formål de er innhentet for eller at opplysningene er nødvendige for å fremme giverorganets oppgaver. Når det foreligger samtykke oppheves taushetsplikten så langt samtykket gjelder. Anonyme drøftinger er kun aktuelle der bekymringene for barnet ikke er så alvorlige at opplysningsplikten er oppfylt.

Avvergingsplikt

Straffelovens § 139 fastslår at den som unnlater å melde til Politiet, eller på annen måte søker å avverge en straffbar handling eller følgene av den, kan straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år. Avvergeplikten inntreer når man holder det for sikkert, eller mest sannsynlig, at den straffbare handlingen vil bli, eller er begått.

Kilde: Harstad kommune, beredskapsplan

Seksuell trakassering

Offentlig og kvalitetssikret :

Hva er seksuell trakassering:

Seksuell trakassering er en samlebetegnelse på oppførsel som kan gjenkjennes på to trekk:

- Den spiller på kjønn, kropp og seksualitet. Dette trekket er det som skiller seksuell trakassering fra annen type "mobbing".
- Den føles ubehagelig, nedverdiggende eller truende. Det er dette som skiller seksuell trakassering fra f. eks flørting, som jo også spiller på kjønn, kropp og seksualitet. Flørting er gøy og hyggelig for begge parter. Seksuell trakassering er ubehagelig for minst en av partene.

Likestillingsloven definerer seksualisert trakassering som "uønsket seksuell oppmerksomhet som er plagsom for den som oppmerksomheten rammer". Denne lovteksten trådte i kraft 1. juli 2002.

"Seksuelle eller kjønnete tilnærmelser som er uønskede, truende eller

uvelkomment for den som blir utsatt" (Helseth (2007)), er en annen definisjon på det samme.

Flere former for trakassering

Seksuell trakassering deles gjerne inn i tre former med verbale, ikke-verbale og fysiske elementer

- Verbale uttrykk omfatter direkte bruk av kjønnede ord som "hore" og "homse", kommentarer om kropp, utseende eller privatliv, samt forslag/krav om seksuelle tjenester.
- Ikke-verbale former omfatter visning av pornografiske bilder og mer indirekte former som omfatter mottak av telefoner, SMS, Chat, etc. med seksuelt innhold, ryktespredning og at noen legger ut bilder med seksuelt innhold av personen på internett eller sprer dette via mobiltelefon.
- Fysiske former for trakassering omfatter ufrivillig seksuell kontakt som klemming, beføling av bryster eller underliv, samt kyssing. Disse formene for trakassering grenser opp mot seksuelle overgrep og krenkelser og kan straffes etter straffeloven.

Seksuelle overgrep

Tvang til samleie eller munnsex mot sin vilje blir omtalt som grove seksuelle overgrep og benevnes oftest som voldtekt. Straffelovens § 291 definerer voldtekt som å skaffe seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd, eller å ha seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller ved vold eller ved truende atferd få noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv. Samleie defineres i straffeloven som vaginalt eller analt samleie, innføring av penis i munn og innføring av gjenstand i skjede eller endetarmsåpning.

Hva sier straffeloven om trakassering

Straffeloven § 266 omhandler ulike former for sjikane/trakassering. Her stilles det ikke krav om at trakasseringen har gitt seg utslag i en fysisk handling eller er seksuelt motivert. Bestemmelsen gjelder skremmende eller plagsom opptreden, eller annen hensynsløs atferd som krenker en annens fred. Overtredelse kan straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år. Kravet om at handlingen må være hensynsløs gjelder også den plagsomme atferden, slik at dagliglivets små krenkelser faller utenfor. I forarbeidene er det uttalt at kravet til «hensynsløs» atferd som oftest vil forutsette at atferden er «moralsk forkastelig». «Plagsom opptreden» omfatter utidig personlig henvendelser.

Straffeloven § 297 rammer seksuell handling med noen som ikke har samtykket. De fleste tilfeller av seksuell trakassering som gir seg utslag i fysiske handlinger mot fornærmede rammes av bestemmelsen. Straffeloven § 298 rammer den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd på offentlig sted i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket til det. Kikking som er seksuelt motivert omfattes av bestemmelsen. Straffeloven § 305 rammer den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd overfor barn under 16 år.

Kilde: ung.no